

LÖPUKÖ/LEUSA NA UNIVERSAL DECLARATION OF HUMAN RIGHTS I KUTUK NA BARI.

KWEJA ADI PETESI/KWEYESI TI TOĐIRI/ĐEKESI TI ŋutu I KAK BUKULUNŋ.

KWEJA ADI

Denet nagwon adi kugga ko tojojo na đekesi ti ŋutu liŋ nagwon bain titiki ŋutu. Kona kwe ŋutu ti mede/’ban logwon gwođiet na tolien, tođiri ko taliŋ i kak ‘bukuluŋ.

KWEJA ADI

‘Bakan na yenet ko laundya na tođiri na ŋutu aje jondia konesi narok nagwon aje toworja yeyesi ti ŋutu. Kona kwe đurökin na kune đekesi kwekindya adi anyen ŋutu liŋ ryeju tolien na jambu ko yenet ko yupet tōki ko tolien akwe na kujönö ko đekesi aje tokoro gwošo yenet duma na ŋutu i piritön ti kak.

KWEJA ADI

Đedekarikin adi ŋutu ködyö ti riđiki anyen đekan ŋaret i diŋitan na gwusulak na ti tndu ŋutu i renya na saresi ti miri karudanit ko kasasanyanit kogwon đekesi ti ŋutu ködyö gagaya ko saresi ti putet.

KWEJA ADI

Đedekarikin parik i đilikindya na đurjö na tojulin i kiden na ŋutu logwon nyanyar gwon i pirit geleŋ ko ŋarju konesi na geleŋ.

KWEJA ADI

Ködyö đedekarikin adi ti ŋutu gwe ko tođurjö na gwiliŋit ko tojulin ko jurön.

KWEJA ADI

Laŋet na jurön lomomorja i saresi kase lo peta i kwekindya na yupet i đekesi ko ‘bulit na ŋutu i tojojo na ŋutu lyan ko wate adi se agi ködyö tindu riŋit i tođurjö i pirit na geleŋ gwiliŋit lo’but i tolien duma.

KWEJA ADI

Yeyesi na morja ti kine đekesi ko tolien gwon ‘bulit duma ko ati denesi ti kine ŋo nagwon a yukwe kine.

SONĴNANA NYENAGWON.

Ŋina momoret duma tokorju ŋina kweyet na tođurjö na đekesi ti ŋutu liŋ i kak ‘bukuluŋ gwon a temet na konaki i morja liŋ i jurön liŋ tojo ko đutet. Karen ŋutu ko karen mugun na laŋet kepekep ŋina tokoret diŋitan liŋ i kwe anyen tindu riŋit duma na todindyö ko todinet anyen todindyö kuket na kine đekesi. Toliŋ ko temet na đurjö i Iukata ko nakaŋo na jur anyen gaju gwon nase i kak ‘bukuluŋ ko anyen jonga đekesi ko time nase ko laŋet na kilo jurön ko ‘börík kase ako ŋutu logwon gwon kase i saresi.

1.

Ŋutu liŋ a yuŋwe kana, jojo i toɗiri ko ɗekesi ko ti se tokitaki ko 'börök ko mulökötö lo toluŋaseran. Se a ɗoka ko denet na kulya na'but ko narok.

2.

Karen ŋuto a 'buruki ɗekesi liŋ ko tokoret 'bak nyunyumbö i gwearijin kaɗekaɗe gwošo adi: 'Boriköt, Kutuk ko Yupet/Yubö.

I.aŋet kode kunie yeyesi ti lukata kode suluwet na gwolon, toro'bo kode kulye gwearijin i juü na kine nene gelet ködyö ti kona kwön kode i kiden na laŋet na miri na kaŋo kode jur, kode gwon a luwitöt, yiyiniki, 'bain ɗeba mugun kode gwon ko denesi ti tolien.

3.

Karen ŋuto ködyö kata ko toɗiri na gwiliŋit adi gwon jörun ko tolien na gaya na ŋutu.

4.

Lele ŋuto ködyö ti bulö d'epa a ɗupiet kogwon toɗupien kode tugwörö a ɗupiet, kine konesi ködyö ti bulö konaki ŋutu i gweyarijin kase kaɗekaɗe kwön.

5.

Lele ŋuto ködyö ti bulö tiki i miyesi kode ɗepet laron logwon ti temakindya i gwiliŋit lo ŋutu kode riŋet nagwon körju mugun na ŋutu.

6.

Karen ŋuto ködyö kata ko toɗiri i karen jur ko i karen pirit i komon na saret.

7.

Ŋutu liŋ agi gwon jojo kode ti nyunyumö i komon na saret lo miri. Lepen ködyö agi gaya jojo ko saret. Ŋutu liŋ ködyö gwon ko gayet nagelen 'bak nene nyunyumet kode laŋa na kilo saresi töki kode konesi nagwon ti temakindya i kebbu na saret lo jur.

8.

Karen ŋuto ködyö gwon ko toɗiri na kiko lo rigwo ko laŋet na rigwo ɗuŋet na putesi i kenesi na lango saresi ti toɗ'iri na ɗekesi ti ŋuto logwon a tiki nye ko saresi kode saret lo jur.

9.

Lele ŋuto ködyö ti bulö moka 'bakan na saret, rereka kode riköji kaŋo kanyit i jur.

10.

Karen nuto ködyö agi gwon ko tojojo i putet ko ti yinani yina ko ntu ti jur ko ködyö ti kaɗɗök ti putet kulo gwe a luwi i lanet nase ködyö na kaɗɗök. Ti nyunyumbö, kujönö miri. Ti ɗungö na putet gwe i denet na toɗiri ko kepesi narok nagwon mokani ntu.

11.

Karen nuto lo moka adi a torondya agi ködyö ti lunu a katoronyanit tojo ko lopeɗ a ɗungöki putet lo liliya ko ntu lojore, nagwon kweja adi nye a ryö gayesi lin i putet Ionyit. Lele nuto ködyö ti lunu a katoronyanit i karin toronyet, ko kunie ti kunie toronyesi na kona kinu a ɗungöji kano. Ko köti i saret lo köji ko Io kaɗo jambu adi lele saret lo pömöni lele ntu ködyö ti bulö riɗiki i lewudya na nilo saret logwon gwon i kitarikin lu.

12.

Lele nuto ködyö ti bulö riɗiki i lwönö kanyit kweja adi lubbö ko lele nuto kadi 'bak pija kode kendya na manini na lege, kode lyöggü na kukuet ko gwiliɗit lo'but. Karen nuto agi ködyö gwon ko toɗiri na gaya ko saret, ko lele nuto a 'belegu lele lo kilo saresi.

13.

Karen nuto ruköki tolien na wörö ko siɗa i lokokoritan ti lukata na köjinö kaɗekaɗe. Karen nuto a 'buruki i köyu na jur töki bubulö yitwe bot 'bak tenet.

14.

Karen nuto a ruköki i pija kode i siɗa kana i kulye jurön anyen gagaya. Kine dekesi ti bulö ruköki kode lunu i diɗit na ɗungöki na putet i tugwakan ko 'bain pondya i toron na lanet na ɗebba jur kode i saresi logwon ko tukaɗe ko saresi titeɗ na momoret na jurön.

15.

Karen nuto a ruköki i gwon ko jur lonyit kode gwuluyet na jur lonyit. Lete ntu ti bulö riɗiki. renyaki i lopuködu na mugun i karen jur lo ɗeggi nye.

16.

Ntu lyan ko wate logwon aje ɗurjö 'bakan na kuniye teɗesi, ko ati kotumit nanyit kode gweyari kode ti yupet ködyö bubulö yema kode yemba anyen ryendu mede. Se ködyö gwon ko ɗekesi kase jojo anyen bubulö toyem i diɗit yemet kode na reyan. a) Yemet tuɗ kaɗe bubulö kona i ɗekesi ti kilo logwon yöŋö kondya mede kulo (toyem) b) Mede ködyö a ɗo nagwon nUN lo gweja ko agi ködyö gwogwon, ko a lanet naɗit najur kode köji ko ködyö gagaya ko köji kode ko jur 'bukuluɗ

17.

Karen nuto kata ko toɗiri nagwon bubulö gwon ko toro'bo kanyit kode töki bubulö gwon i momoret ko kulye. Lele ntu ködyö ti bulö ryaka kode joɗari toro'bo kanyit kaɗo 'bak saret.

18.

Karen nuto ködyö gwon ko tolien na yeyesi kanyit, ko lepen yönjö kondya nyo kweja adi tenet 'bain bubulö yeyeju no na'but ko narok ko nye a deggi konye töki bubulö torukökindyö ntu ko kulye i pirit nagelen kweja ad i todinesi, konesi, moyu, kode kwakwaddu.

19.

Karen nuto a 'buruki i jondya kode i kwekindya na ntu yeyet nanyit ko ntu kata, ko bubulö jambu 'bak tenet. Kine dekesi kode 'burusi morja ko 'burit kweyet na yeyet 'bakan na tenet kode kakalet ko lele ntu pija, wuju, kode lelenaki na kulya ko lele ntu kode yeyet ko nene mugun kalayianit 'bayin na dendya na lokokori.

20.

Karen nuto a 'buruki kode bubulö kondya kode lungu momoret ko taling 'bak mörö. Lele ntu ködyö ti bulö riköji kago i nene mugun na momorja anyen timundya kulyajin, nye ködyö ti bulö jonga i nene mugun nagwon yeyesi kase ti morja.

21.

Karen nuto agi ködyö kikita i miri lo jur lonyit i lukata na miri kode wulundyö ntu logwon gwoḏan kase i karen i lukata na miri, a) Karen nuto a 'buruki i ryeju na ḡaresi ko a ti biya i kadi na wini kode todinesi 'bakan na nyunyumbö kode gelesi kanyit i jur. b) Dekesi ti ntu ködyö gwon a yenet na miri. Ko ḡina kaḏe bubulö meta kode time ko gayesi ko toḏiri na wulet na kona ko ntu liḡ ti jur gwon kweja adi kona ko beiembele. Kode (ntu gelen a belembele gelen) 'bak nyönyöggu.

22.

Karen nuto gwoḡo lele lo lanet agi ködyö gagaya ko miri. Ko ködyö meta i konesi ti miri ko i tojulin na miri ko kulye jurön i saret lo momoret kode tukwöryönjin ti jurön kad'ekade adi toro'bo gwiliḡit ko dekesi ti keryat logwon ti ḏumaji kago anyen buya tolien na ḏurjö nanyit.

23.

Karen nuto agi ködyö kondya kita na deket nanyit ko ti pirit kitayet na gwe i deket nanyit ko na kita ko ti gayet na 'bakan na kita gwe kata i jur. a) Karen nuto ködyö gwon jojo i kwe na kita i jur ko köti tojojo na ropet na kita, i kitayesi ködyö nagwon jojo ko kona ko ntu kaḏekaḏe. b) Karen nuto logwon kikita ködyö yiyiniki köti ropakini ropet na kita nanyit. Nagwon kweja adi tetemakindya i gwon na ntu kode yalet na ropet ködyö titiki ko bubulö. Ko ti kiko lo gayiri kakitak gwe kata, gwoḡo adi pirit tokelet kode todinet. c) Karen nuto ködyö bubulö lupöki kode gweyundya na mugunya kagayak ti kakitak anyen gaju dekesi ti kakitak.

24.

Karen nuto ködyö gwon ko diḡit na kita ko diḡit na yukan kode diḡit na birye. Ko töki diḡit kitayet ködyö tetemaki ko perok ti yukan logwon roropa.

25.

Karen nuto ködyö siḏa i gwiliṇit lo tetemakindya, kweja adi ḏekesi kanyit ködyö ti bulö yöngu lepeṇ gwoso i kelan, gwon na mede 'bura 'bak sasanyesi gwoso ti kinyotot, bongu, wini, mede kode kuniye ḏekesi ti gwiliṇit lo nuto ko gayet töki ko ati 'bakan na kita, gilö kata, karu'be, donga, kode kuniye ti pirit ko i ṇo nagwon a gandu ḏekesi ti nutu. Wate ko lupudyet agi ködyö gagaya ko ṇaṇaraki. Ṇwajik lupudyet liṇ logwon yuṇwe kaṇo na yemet (tolup) agi ködyö ryeju ruruket ko gayet jojo 'bakan na koresi kode gelesi kase kiden.

26.

Karen nuto ködyö totodinö kanyit i jur ko ködyö todinesi kune gwon kana 'bak ropet biya parik suluet na todinö (primary school) kogwon ṇina ḏeḏekarikin i saret. Ko agi ködyö tiki ko riṇit i nutu liṇ. Todinesi ti kita na könin ko ti koṇon na kwe gwe kata i keniya liṇ ko töki ryeni ko nutu liṇ ti jur. a) Todinesi ködyö gwon i ḏekesi ti ḏurjö na yeyesi ti nutu ko ti togoṽu na kugga na toḏiri ko tolien na nutu i pirit na geleṇ. Ko ti toḏure yinga ko julin i kiden na jurön liṇ, kweja adi kotumitön kode i yupesi ko köti i konesi ti laṇet na jurön lo momorja anyen tindu taliṇ i gwon ko nutu kiden. b) Karurukak kode ko monye ko ṇote ködyö logwon a ṇerot i wulundyö na kiko lotodinöri ṇwajik kase.

27.

Karen nuto ködyö kondya ṇo ti keru lonyit i ḏeket naynit ko nutu kanyit kiden anyen ryendu 'bulit na ṇo na teten se kune, töki anyen ṇarju seko ḏurjö na mugun na koṇon na dendya na gweyarijin ti ṇo ti kak liṇ. Karen nutu ko toro'bo kanyit i jur kata ködyö gagaya ko se ködyö gaya jojo 'bak nene gelet.

28.

Ti gwilingit lo karen nuto gwe i ruket lo saret lo jurön liṇ ti kak anyen toḏiri ko tolien nagwon köju aje tokuruki nutu na kukure ko nutu i gwiliṇit lose.

29.

Karen nuto ködyö agi kikita i jur ko ködyö ti kondi kita nagwon temakindya i koṇon nanyit anyen nye bubulö ḏurjö kanyit i gwiliṇit. b) Anyen nutu bubulö dendya adi tolien ko d'ekesi ti nutu a kuka, tuṇ kaḏe ko gwiliṇit lo nutu a lo'but kanyit i jur. Töki ko nutu wulundyö kimak kase ko 'börik kase. c) Tuṇ kaḏe kine ḏekesi ko tolien na nutu i kikolin liṇ konani i saret lojurön lo momorja anyen tokorju kilo saresi. Kweja adi konesi ti nutu ködyö gwon 'bak nene tukaḏe kokilo saresi.

30.

Nene ṇo 'bain nagwon kakaḏelo i ṇina manini, ko saret logwon kekepo ko jurön liṇ, laṇetan, nutu logwon kita kitayesi kase, kode kondya saret logwon anyen langu kode körju nene na kine ḏekesi kode tolien nagwon a 'beron peta i diṇit na tokoroni se na.

Translated by (a lopukö ko)

Sebur Anthony Lodu & Gordon Lucy Kiden.

Denet nagwon adi kugga ko to jojo na ðekesi ti ɲutu liɲ nagwon ‘bain
tiki ɲutu ko lele ɲuto, töki tibulö joɲa kaɲo ko lele ɲuto.